

Narva jõe vesikonna Eesti-Vene piiriveekogude seire ühisprogrammist ja selle eesmärkidest

Reet Talkop
Eesti Vabariigi Keskkonnaministeerium

1. Narva jõe vesikonna pinnavete seire ühisprogrammist

Pinnavete seireprogramm on välja töötatud Eesti-Vene valitsustevahelise piiriveekogude kaitse ja ratsionaalse kasutuse leppe alusel, mis allkirjastati 20.augustil 1997 Moskvast ja mis on kooskõlas piiriveekogude ja piiriüleste järvede kaitse ja kasutamise konventsiooniga 17. märtsist 1992.

Programmi eesmärk on saada pidevalt informatsiooni piiriveekogude seisundist, mis on vajalik veeobjektide seisundi hindamiseks ning looduslike ja inimõjude arvestamiseks, aga samuti evitatud meetmete tulemuslikkuse hindamiseks, prognooside tegemiseks ning edasiste meetmete kavandamiseks.

Programmi väljatöötamisel on arvestatud riikide õigusakte ja muid seiret reguleerivaid dokumente.

Pooled teevad seiret oma vahenditest oma territooriumil ja ja ühisekspeditsioonide käigus Peipsi-Pihkva järvel ja Narva veehoidlal. Tulemused on kõigile kasutatavad ja kättesaadavad.

Programm on välja töötatud aastateks 2012-2015. Programmi töötasid välja seire ja rakendusuuringute tööühik, kaasates eksperte teadusasutustest.

Programm koosneb:

- jõgede seire programmist;
- Narva VH seire programmist;
- Peipsi-Pihkva järve seire programmist;
- makrofüütide seire programmist.

Programmis on esitatud poolte keskkonnaseire metoodiliseks aluseks olevad dokumendid, nagu veeobjektide valiku põhimõtted, seire sagedused jne. Lisatud on poolte seire- ja analüüsimeetodite loetelud ja parameetrite nimistud (ühiskomisjoni 14. Istungi protokollid lisad 19 ja 20 03.08.2011).

Tähtaeg andmevahetuseks hüdroloogiliste, hüdrokeemiliste ja hüdrobioloogiliste andmete vahetuseks on seirejärgse aasta II kvartal.

Andmevahetuse eest vastutavad Eesti poolel Keskkonnateabe Keskus (A. Zahharov) ja Vene poolel Neeva-Laadoga basseini Veevalitsus (kontaktisik veel määramata). Andmevahetuse kord on vaja kehtestada nii pinnavee kui põhjavee osas.

2. Põhjavee seirest

Põhjavee seireprogramm piiriülestes veekihtides ei ole veel valmis kinnitamiseks ja vajab ümber töötamist ja kooskõlastamist poolte vahel rakenduslike eesmärkide saavutamiseks, milleks on efektiivsem majandamine,

samuti põhjavee kaitse ja täpsem teave keemiliste saasteainete sisalduse kohta, aga ka intensiivsem veekasutus või märgatavad muutused selles.

Pärast läbitöötamist poolte erinevates institutsioonides selgub programmi täiendamise ja rakenduslikeks eesmärkideks kohandamise vajadus.

3. Seireprogrammide rakendamise tulemuslikkuse jaoks on olulised 4 põhiküsimust:

3.1. Kas ja millises ulatuses väljatöötatud programm täidab EL ja Vene Föderatsiooni riikliku keskkonnaseire nõudeid? Millises osas mitte?

Mida võimaldab:

- programm annab osapooltele võimaluse saada pikaajalised andmerekad piiriveekogude seisundi kohta;
- anda hinnang ja prognoos veeobjektide keskkonnaseisundi kohta vastavuses poolte normatiivdokumentidega;
- välja selgitada seireandmete alusel inimtekkelisi ja looduslikke mõjureid;
- välja selgitada veemajanduslike ja veekaitsemeetmete efektiivsust; teha ettepanekuid veekogude seisundi parandamiseks Narva jõe vesikonnas.

Praegu jääb vahetatavaid andmeid väheks ökosüsteemide uuringuliseks hindamiseks ja seisundi täpseks hindamiseks, kuigi andmevahetus on oluliselt paranenud. (vt K.Kanguri ettekanne käesoleval koosolekul).

3.2. Millises osas oleks vaja tõsta seiretööde võimekust ja tulemuslikkust ja kuidas seda teha?

Võimekuse tõstmiseks on vaja täiendada laborite seadmetega varustamist, uuendada meetodikaid ja viia läbi koolitusi. Laborite analüütilises töös võrreldavate uuendatud ja kaasaegsete meetodite kasutamine, et tagada tulemuste võrreldavus ühiste hinnangukriteeriumite kasutamisel;

3.3. Kas pikaajalised programmid omavad eeliseid?

Pikaajalised programmid omavad eeliseid, kuna annavad kindlustunde tegevuste kavandamiseks; suurendavad andmete usaldusväärsust, vähendades lühiajalisi mõjusid seiretulemustele (ilm, inimtegevused jne). Ühine seireprogramm, mis kehtiks pikaajaliselt (vähemalt 5-6 aastat), et saada ülevaade keskkonnaseisundi muutustest, sõltumata ilmastiku jm mõjutegurite lühiajalistest muutustest;

3.4. Kuidas tagada tulemuste õigsus ja usaldatavus?

Tulemuste õigsuse ja usaldatavuse tagamiseks on oluline laboritöös sisekontrolli rakendamine, võrdluskatsete korraldamine erinevate laborite vahel ja rahvusvahelistes interkalibreerimistes osalemine oma tegevuse sõltumatuks võrdlemiseks teistega.

Vähem oluline ei ole ka :

3.5. Ühiste kvaliteedinäitajate valimine Peipsi järve seisundi hindamiseks, lähtudes poolte

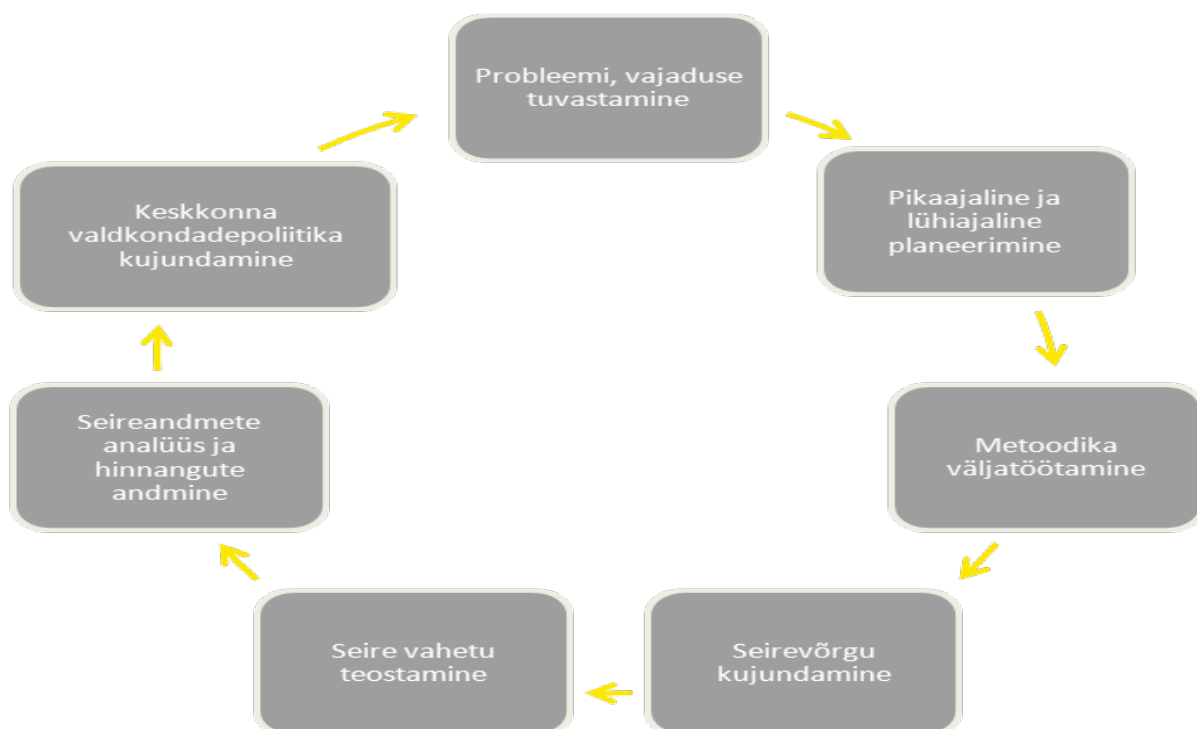
oma õigusaktide alusel kehtestatud näitajatest kvaliteedi hindamisel ja nende väärtustest, mille alusel kehtestatakse ühised seisundi hindamiskriteeriumid;

3.6. Ühiste põhimõtete kujundamine piiriveekogude seires ja seisundi hindamises, eesmärgiga tõhustada tegevusi piiriveekogude majandamiseks ja kaitseks.

3.7. Rakendusauuringute seminaride korraldamine, mis võimaldab teha põhimõttelisi uuendusi seires ja hindamiskriteeriumites, nt kaugseire rakendamine veesaaste leviku ja kvaliteedi hindamisel.

4. Kasutada poolte ühisseire parendamiseks Eesti pooltel tehtud projekti „Seirekorralduse analüüs“ seireandmehõive efektiivsemaks muutmiseks ja korralduse parandamiseks saadud tulemusi.

Töös on käsitletud nii õigusaktide nõuete täitmist kui seisundi hindamise ja tööde tellimise korraldust, mida on kavas rakendada ka rahvusvahelises koostöös. Seirekorralduse analüüsi tulemusel kaardistati keskkonnaseires 5 probleemvaldkonda, mis omakorda koosnevad väiksematest, omavahel seotud alaprobleemidest. Igale probleemvaldkonnale sõnastati esmased ja strateegilised muudatusettepanekud koos sisseviimiseks vajalike eelduste ja nende potentsiaalse mõjuga. Muudatustega (nii esmaste kui strateegilistega) soovitakse saavutada olukord, kus asutuste rollid on selged ning eesmärgistatud, ning on teada, kes milliste osade eest valitsemisalas vastutab, ja millised on erinevate asutuste struktuuriüksuste rollid. Seejuures on tähtis, et korraldus aitab tagada loodusvarade säästliku kasutamist. Tegevuste loogilises järjekorras teostamiseks piisab muudatusettepanekute jagamisest esmasteks ja strateegilisteks.

Keskkonnaseire teostamise tsüklil.

5. Järeldused:

- Tuleks pikendada Narva vesikonna seire ühisprogrammi kestust aastani 2020.
- Leida võimalusi seireprogrammi ja kulude optimeerimiseks ja rahastamise baasi laiendamiseks, et vähendada koormust riigi eelarvele.
- Jätkata rakendusuuringu seminaride korraldamist, mis võimaldab seireprogrammi muutmist optimaalsemaks ja efektiivsemaks, kasutades uusi hindamiskriteeriume.
- Ühiste kvaliteedinäitajate valimine Peipsi järve seisundi hindamiseks, lähtudes poolte oma õigusaktide alusel kehtestatud näitajatest kvaliteedi hindamisel ja nende väärtustest, mille alusel kehtestatakse ühised seisundi hindamiskriteeriumid.
- Kasutada poolte ühisseire parendamiseks Eesti poolel tehtud projekti „Seirekorralduse analüüs“ seireandmehõive efektiivsemaks muutmiseks ja korralduse parandamiseks saadud tulemusi.
- Pöörata rohkem tähelepanu seire tulemuslikkuse edendamisele läbi koolituste, seadmete ja meetodite uuendamise ning ka tööjõu täiendavale rakendamisele.

6. Tulenevalt eeltoodust, teeme alljärgnevad ettepanekud kaalumiseks protokollilise otsuse jaoks:

- Võtta teadmiseks informatsioon seire ühisprogrammi kohta ja kaaluda selle kestuse pikendamist aastani 2020.
- Programmi eesmärkide paremaks saavutamiseks teha seire, hinnangu ja rakendusuuringu tööruhmale ülesandeks pöörata rohkem tähelepanu programmi efektiivsuse tõstmiseks läbi koolituste, seadmete ja metoodikate uuendamise ja tööjõu kasutamise.
- Teha seire, hinnangu ja rakendusuuringu tööruhmale ülesandeks jätkuvalt korraldada rakendusuuringu seminare, et muuta seireprogramme efektiivsemaks, kasutades erinevaid seiremeetodeid ja seisundi hindamiskriteeriume.
- Teha seire, hinnangu ja rakendusuuringu tööruhmale ülesandeks kaaluda ja teha ettepanekuid leidmaks seireandmehõive tõhustamise võimalusi ja erinevate programmide rahastamise täiendamise võimalusi (laevakulud jms) riigieelarve kulude vähendamiseks.
- Teha seire, hinnangu ja rakendusuuringu tööruhmale ülesandeks põhjavee osas vahetada informatsioon kaevude kohta aastal 2012 ja täpsustada põhjavee seire programmi (sh täiendada hüdrokeemiate punktide nimistut), lähtudes rakenduseesmärkidest.